

Syntetyczne wnioski
opracowane na podstawie nadesłanych streszczeń
i wygłoszonych tekstów referatów oraz dyskusji na
I Sesji Zimowej Szkoły Leśnej przy IBL

Przedstawione niżej wnioski nie wyczerpują całego zakresu niezwykle istotnych problemów podnoszonych w referatach i w czasie dyskusji podczas I Sesji ZSL pt. „Leśnictwo wielofunkcyjne – stan obecny i przyszłość”, gdyż były sporządzane na bieżąco w trakcie trwania Sesji. Znacznie bogatsze ich ujęcie zostanie przedstawione w podsumowaniu zamieszczonym w planowanym wydawnictwie materiałów z I Sesji Zimowej Szkoły Leśnej przy IBL.

1. W zakresie działania władz państwowych niezwykle istotnym zagadnieniem jest opracowanie:

- znowelizowanej Polityki Leśnej Państwa, uwzględniającej:
 - konsekwencje zmian klimatu dla lasów,
 - koegzystencję gospodarki leśnej z ochroną przyrody, w tym Naturą 2000,
 - kooperację leśnictwa z przemysłem drzewnym,
 - zakres, metody i narzędzia wspierania realizacji wielofunkcyjnych celów przez lasy prywatne,
- Narodowego Programu Leśnego m.in. na podstawie Regionalnych Programów Operacyjnych, określającego miejsce leśnictwa w życiu społeczno-gospodarczym kraju.

Przy formułowaniu powyższych dokumentów, ważnych informacji może dostarczyć badanie opinii publicznej metodą *foresight* mające na celu poznanie oczekiwań społecznych w zakresie przyszłych kierunków rozwoju lasów i całego leśnictwa.

2. Cele gospodarcze wykluczają możliwość pozostawienia wyłącznie przyrodzie kierowania przez nią przekształceniami ekosystemów leśnych. Zastępowanie niczym nie ograniczonych praw przyrody przez ich naśladownictwo otwiera pole badań i działalności praktycznej dla inżynierii ekologicznej, w której podstawowym pojęciem jest regulacja struktury poszczególnych komponentów oraz ekosystemu leśnego jako zorganizowanej całości. Wynikająca stąd potrzeba przeformułowania wielu terminów leśnych, pozwoli na lepsze interdyscyplinarne porozumiewanie się i wytyczy drogę dalszego rozwoju nauk leśnych i praktycznych zasad postępowania w leśnictwie.

3. Przed leśnictwem stoi pilne zadanie zdefiniowania pojęć „wielofunkcyjny las” i „wielofunkcyjna gospodarka leśna” oraz sformułowanie przez naukę operacyjnych (użytecznych dla praktyki) modeli struktury lasu i gospodarki wielofunkcyjnej, uwzględniających wszystkie podstawowe uwarunkowania przyrodnicze, gospodarcze i społeczne poszczególnych regionów przyrodniczo–funkcjonalnych. Wchodzące w skład tych modeli parametry i wskaźniki muszą ponadto charakteryzować czasowe i przestrzenne zróżnicowanie potrzeb i możliwości realizacji poszczególnych funkcji lasu.
4. Długookresowość cyklu produkcji leśnej oraz niepewność co do przyszłych celów, zadań, metod i warunków przyrodniczo – gospodarczo – społecznych jej prowadzenia narzucają konieczność formułowania tylko ramowych rozwiązań (zasad) gospodarki leśnej, wynikających z poznanych ponadczasowych praw rozwoju lasu. Takim podejściem charakteryzuje się m.in. półnaturalna hodowla lasu. Jej praktyczna realizacja wymaga jednak dalszych badań wzbogacających wiedzę i kwalifikacje leśników, ale także zapewnienia szerokiego zakresu swobody w doborze rozwiązań hodowlanych dostosowanych do lokalnych warunków leśnych.
5. Jednym z podstawowych zagadnień przy formułowaniu przyszłych celów gospodarki leśnej jest określanie, na podstawie etapowych prognoz, popytu na poszczególne funkcje lasu. O tym, czy mają one charakter elitarny czy też egalitarny decydują takie czynniki jak:
 - dostępność lasu dla ludności,
 - wzrost populacji ludności oraz jej struktura socjalna, demograficzna i ekonomiczna,
 - rozwój produkcji substytutów dóbr lasu,
 - zasoby źródeł energii oraz ich wykorzystanie.
6. Funkcje produkcyjne gospodarki leśnej przesadzają o ekonomicznej egzystencji nie tylko leśnictwa, ale także całego sektora przemysłu drzewnego oraz mają znaczący udział w dochodach ludności wiejskiej i podatkach płaconych do gmin. O poziomie realizacji tych funkcji decyduje poziom zasobów leśnych, wskaźnik użytkowania ich przyrostu oraz intensywność ochrony ekosystemów leśnych. Poszukiwanie kompromisu między użytkowaniem a intensywnością ochrony lasu dotyczy zwłaszcza obszarów leśnych zaliczonych do Natury 2000.
7. Konkurencyjny charakter poszczególnych funkcji lasu wywołuje trwające już wiele lat konflikty społeczne, zwłaszcza w odniesieniu do obszarów leśnych o dużych walorach przyrodniczych. Godzenie różnych funkcji i celów na tym samym obszarze jest zadaniem bardzo trudnym. Uzyskaniu konsensu w tej sprawie może sprzyjać system certyfikacji lasów. Właściwym jednak rozwiązaniem jest opracowanie metod wartościowania tych funkcji oraz

metod ich alokacji umożliwiających określenia, które funkcje i na jakim poziomie powinny być realizowane przez poszczególne jednostki organizacyjne gospodarki leśnej. Znakomitym poligonem w tym zakresie mogą stać się Leśne Kompleksy Promocyjne, jako wielkie obiekty doświadczalne dla nauki i praktyki leśnej.

8. Realizacja pozaprodukcyjnych funkcji lasu w coraz większym stopniu obciąża dochody z produkcji drewna i zbliża PGL LP do granicy utraty rentowności. W tej sytuacji świadczenie tych funkcji, zgodnie z ich ekonomiczną klasyfikacją (dobra publiczne), powinno być finansowane ze środków budżetowych. Nie wyklucza to jednak dążenia w przyszłość do komercjalizacji zwłaszcza tych funkcji, których „konsumpcja” jest organizowana przez inne podmioty gospodarcze (turystyka, zaopatrzenie w wodę itp.). Urynkowieniu funkcji pozaprodukcyjnych, niezależnie od zewnętrznych źródeł ich finansowania, sprzyjałoby również podporządkowanie PGL LP zasadom przedsiębiorstwa.
9. Uspołecznienie gospodarki leśnej zwłaszcza w lasach państwowych wymaga udostępniania społeczeństwu informacji o planach urządzenia lasu oraz wypracowania metod kontaktów nadleśnictw z lokalnymi grupami ludności zwłaszcza z młodzieżą szkolną. Wiele nadleśnictw ma już w tym zakresie cenne doświadczenia, które powinny być upowszechniane w całych Lasach Państwowych. Nie zmniejsza to jednak potrzeby poszerzenia edukacji kadr leśnych o aspekty psycho-socjologiczne związane z komunikacją społeczną.
10. Do ważnych i aktywnie realizowanych funkcji przez nadleśnictwa należą: edukacja ekologiczno-leśna społeczeństwa, ochrona rzadkich gatunków zwierząt, roślin i siedlisk oraz turystyka i rekreacja, a także poprawa lokalnego bilansu wodnego. Funkcje te mają realny wpływ na poziom i jakość życia społeczeństwa. Tymczasem nie znajdują one odzwierciedlenia w wartości produkcji gospodarstwa leśnego, jego majątku, ale także w statystyce budżetów domowych ludności.
11. Złożoność poznawczych i praktycznych problemów wielofunkcyjnych lasów ulega dalszemu skomplikowaniu na skutek poszerzonego postulatu realizacji tych funkcji w sposób trwały i zrównoważony. Z tych też względów tematyka I Sesji ZSL będzie zapewne powracać na kolejnych sesjach ZSL.

Opracował
Prof. dr hab. Andrzej Klocek